

(download)

Onderwijs: van NME naar DE

Hak van Nispen, december 2020

De ontwikkeling van natuur- en milieueducatie (NME)

Natuur- en milieueducatie gaat over levende- en niet-levende natuur en de rol van de mens in die leefomgeving. Kinderen leren de samenhang zien tussen verschillende natuurlijke verschijnselen en de rol van de mens in zijn natuurlijke omgeving. En daarmee worden de gevolgen van menselijk handelen zichtbaar. NME stimuleert mensen om verantwoordelijkheid te nemen voor natuur, milieu en omgeving en stelt ze in staat om afgewogen keuzes te maken t.a.v. leefbaarheid.

Natuur- en milieueducatie kent een lange traditie. Op zoek naar kleine beestjes, werken op de schooltuin, op bezoek bij een imker, spelen en ontdekken in de natuur (met of zonder professionele begeleiding), les krijgen van de schoolbioloog, tot de Whole School Approach zoals we die nu op scholen zien. Vandaag de dag is de schoolbioloog een duurzame duizendpoot. Een betrokken professional die je meer bijbrengt over natuur en milieu en helpt om een duurzame levensstijl te ontwikkelen. In de loop der jaren zijn de grondslagen van NME en duurzaamheidseducatie ontwikkeld, en ze evolueren nog steeds.

Wereldwijd perspectief: SDG's en Whole School Approach

In 2015 hebben de landen van de Verenigde Naties de Sustainable Development Goals (SDG's) vastgesteld. Deze 17 werelddoelen (voor de periode 2015-2030) zijn het vervolg op de acht millenniumdoelstellingen (voor de periode 1990-2015).

Figuur 1: Sustainable Development Goals (SDG's)

De traditionele natuur- en milieueducatie betreft vooral de doelen 14 en 15: leven in het water en leven op land. Met de komst van de grote, mondiale vraagstukken zoals klimaatadaptatie,

energietransitie en circulaire economie zijn veel meer van de SDG's van toepassing. Daarbij geldt dat de doelen niet los van elkaar gezien kunnen worden, maar elkaar onderling sterk beïnvloeden.

Voor de realisatie van de Sustainable Development Goals en daarvoor de Millennium Development Goals in het onderwijs, was er de 'Decade of Education for Sustainable Development' (DESD, 2005-2014). In deze periode is het concept 'Whole School Approach' ontwikkeld waarin in onderlinge samenhang aandacht wordt gegeven aan het onderwijs (curriculum, didactiek en professionalisering), het gebouw én de omgeving. Dit is een bredere visie op onderwijs dan sec het overdragen van kennis en vaardigheden.

Figuur 2: schematische weergave Whole School Approach

Van NME naar duurzaamheidseducatie (DE)

Het oplossen van de uitdagingen van de huidige tijd zoals voedselschaarste, gebrek aan grondstoffen, afname van biodiversiteit en klimaatverandering, vraagt om specifieke kennis, vaardigheden en bereidheid tot actie. Om de grote uitdagingen van vandaag het hoofd te kunnen bieden én de toekomst van ons nageslacht en het leven op onze planeet te kunnen garanderen, is duurzame ontwikkeling op de scholen een zeer belangrijke oplossingsrichting. In de Coöperatie Leren voor Morgen werken veel organisaties samen ([Leren voor Morgen](#)).

Bovendien is het absoluut noodzakelijk om de aansluiting tussen onderwijs en de veranderende vraag vanuit de arbeidsmarkt te bewerkstelligen; een aansluiting die op het gebied van duurzame economie en technologie momenteel te weinig vooruitloopt op de ontwikkelingen.

Daarom vinden steeds meer mensen het belangrijk dat het onderwijs in Nederland de kennis, vaardigheden, waarden en houdingen stimuleert die een duurzame samenleving voor zowel mens als natuur mogelijk maken. Dat is wat wij binnen SME verstaan onder duurzaamheidseducatie. Het stelt leerlingen in staat om kritisch te reflecteren op onze levensstijl en om hun eigen visie voor een duurzame toekomst te formuleren. Door duurzaamheidseducatie te prioriteren in het onderwijs kunnen we leerlingen toerusten om zélf oplossingen te genereren voor genoemde hedendaagse uitdagingen én kunnen ze makkelijker aansluiten op een snel veranderende arbeidsmarkt. We spreken hierbij niet alleen over de lesstof aangezien álle aspecten van de schoolgemeenschap kunnen bijdragen aan een positieve impact op de maatschappij en het welzijn van de studenten. Zowel visie, didactiek, omgeving en professionalisering als curriculum en bedrijfsvoering zijn van belang bij het ontwikkelen van een ecosysteem-bewustzijn.

Een nieuw curriculum in het onderwijs

Afgelopen jaren hebben deskundigen en docenten zich gebogen over de kwaliteit van het curriculum, vooral van primair en voortgezet onderwijs. Respectievelijk via Onderwijs 2032 en daarna Curriculum.nu is dit vormgegeven ([Curriculum.nu – Wat moeten onze leerlingen kennen en kunnen?](#)). Het advies is aan de minister van OCW aangeboden en de eerste behandeling in de Tweede Kamer was op 5 maart 2020. Momenteel (winter 2020) is een concretiseringsplan in gang gezet waarbij leraren zijn uitgenodigd om de implementatie van de vastgestelde bouwstenen voor het curriculum te bewerkstelligen.

Met betrekking tot NME is interessant dat:

1. duurzaamheid, gezondheid, technologie en globalisering als overkoepelende opgaven voor het onderwijs zijn benoemd
2. ingezet wordt op 70% van het onderwijs in de methodes en 30% vrij invulbare ruimte, ondernemer met vakoverstijgend/projectonderwijs

Voor meer ontwikkelingen en historie aangaande NME verwijst ik naar het eind 2018 uitgekomen boek 'Van schoolbioloog tot duurzame duizendpoot', E. Leussink e.a., Wageningen 2018 (<https://www.wageningenacademic.com/doi/book/10.3920/978-90-8686-881-0>).

Meer informatie over de Whole School Approach vind je in onder meer 'The whole school approach to sustainability: een integrale aanpak voor duurzame ontwikkeling in het onderwijs' van Frijters, S., Wesselink, R., Eck, P. van, Swart, H., Wals, A., Waal, A. de., Fekkes, M. (2019).